

a

Emancipació
domiciliària, laboral
i familiar dels joves
a Catalunya

Pau Miret i Gramundi

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

a

Emancipació
domiciliària, laboral
i familiar dels joves
a Catalunya

Pau Miret i Gramundi

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

Observatori Català de la Joventut

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Miret, Pau

Emancipació domiciliària, laboral i familiar dels joves a Catalunya. -
(Aportacions ; 25)

Bibliografia

ISBN 84-393-6522-5

I. Catalunya. Secretaria General de Joventut II. Títol III. Col·lecció: Aportacions ; 25

1. Joves - Treball - Catalunya 2. Joves - Habitatge - Catalunya 3. Fills adults residents amb els pares - Catalunya

304-053.7(467.1)

Aquesta publicació es pot consultar a www.gencat.net/joventut/observatori. També es pot sol·licitar i/o consultar al Centre de Documentació Juvenil de la Secretaria General de Joventut.

Col·lecció Aportacions. Observatori Català de la Joventut

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

1a edició: maig 2004

Tiratge: 3.500

Disseny i maquetació: Unitat d'autoedició i disseny. Secretaria General de Joventut

Impressió: Papers 99

D. L.: B-29494-2004

ISBN: 84-393-6522-5

ÍNDEX

Presentació	5
Introducció. Construïnt la joventut: feina, família i llar	7
1. Escola, feina i emancipació a Catalunya, 1940 - 2000	9
1.1 Fonts de les dades	9
1.2 Educació: l'escolaritat cada cop fins més tard	9
1.3 El món del treball: una entrada cada cop més tardana	12
1.4 L'emancipació familiar	19
2. L'emancipació juvenil: una perspectiva qualitativa	26
2.1 Metodologia	26
2.2 Els i les protagonistes de la història	26
2.3 Parlen els i les nostres joves: històries d'emancipacions	31
3. Conclusions	43
Bibliografia	45

PRESENTACIÓ

El procés d'emancipació juvenil conforma una de les transicions clau en les societats modernes, de fet, és la porta d'entrada al món adult. Hi ha multitud d'àmbits que tenen a veure amb les particularitats contemporànies d'aquest procés, per exemple, l'extensió en l'educació no obligatòria que el món modern demanda, les necessitats d'habitatge que la constitució d'una llar precisa o les condicions del mercat laboral que constitueixen la base per a l'autonomia econòmica. Tots aquests àmbits són objecte d'interès per al protagonista en el procés de convertir-se en adult, és a dir, pels joves, i per al seu context vital més proper, constituït habitualment per la família. Tanmateix, si els normals riscos i dificultats del procés d'emancipació juvenil es transformen en entrebancs percebuts com a insalvables, l'interès es transforma en preocupació i la joventut passa a ser un problema social, i reclama ser objecte d'anàlisi i intervenció col·lectiva.

Tot plegat, creiem, justifica l'*Ajut a projectes d'investigació i estudi en matèria de joventut* que l'Observatori Català de la Joventut de la Secretaria General de Joventut va atorgar al Centre d'Estudis Demogràfics per desenvolupar la investigació de la qual aquesta publicació exposa uns primers resultats. Una anàlisi que combina l'estudi estadístic amb l'entrevista en profunditat, presentant el context numèric en la evolució històrica de la joventut a Catalunya en els darrers cinquanta anys i desvelant com s'han viscut alguns particulars processos d'emancipació. Així, es proposa un recorregut per quantificar fins a quin punt podem parlar a Catalunya d'extensió en l'educació, de dificultats en el mercat de treball, comparant l'ara amb l'adés, o de diferències en la situació familiar dels joves catalans contemporanis amb els que ho foren fa algun temps. A més, es vol conèixer com viuen aquests canvis o permanències els nostres joves i com veuen els soferts pels seus amics i els que tingueren lloc entre els seus pares i mares.

Esperem aconseguir si més no part d'aquests objectius en les pàgines que a continuació desfilen.

Pau Miret i Gramundi

INTRODUCCIÓ. CONSTRUINT LA JOVENTUT: FEINA, FAMÍLIA I LLAR

La joventut pot ser definida com una fase del cicle de vida constituïda per un conjunt d'estatus i rols socials que evolucionen amb l'edat. Malgrat que l'edat és un fet biològic, el fet de delimitar-la en fases del cicle de vida és una construcció social, és a dir, depèn en tot moment de les dimensions espaciotemporals en les quals ens estem movent. Aquesta construcció estarà determinada tant pels condicionaments de semidependència que defineixen la joventut (Feixa, 1998) com pel procés d'acumulació d'habilitats i l'accés als espais que defineixen la vida adulta (Gil Calvo, 1985, 2001; Garrido i Requena, 1996). De fet, d'antuvi, no hi havia cap fase entre la infància i el món adult, sinó una ràpida transició amb dos aspectes, a saber, de l'escola a la feina —amb la fi dels estudis i l'inici de la vida professional— i de la família de procedència a la família de matrimoni i de procreació —amb l'abandó de la llar paterna—. En contrast, més endavant sorgeix una etapa vital en què s'assisteix a l'escola, es treballa precoçment i es continua vivint com a solter a la llar dels progenitors; és la fase anomenada *joventut*. L'emancipació aleshores té lloc en el punt en què l'individu abandona *definitivament* la llar familiar i funda una llar pròpia.

L'evolució de les pautes d'emancipació no ha estat lineal en el temps: després de la Segona Guerra Mundial, amb el perllongament de l'escolaritat, la duració de la joventut es va anar reduint, i es va retornar al sincronisme entre l'abandó de la llar familiar, el final de l'escolaritat i l'entrada en el món del treball i en el matrimoni (Gallard, 1988); avui en dia, però, estem assistint al procés contrari, amb el perllongament de l'etapa vital que anomenem *joventut*.

En definitiva, cal buscar altres característiques fora de l'edat que concretin d'una manera més fiable el concepte de joventut: llar, família i feina són les tres dimensions de joventut que normalment utilitzen els investigadors. En general, «*el concepto de integración de los jóvenes en el mundo de los adultos consiste en la paulatina adquisición de los medios que les permiten procurarse por sí mismos refugio, manutención y relaciones personales distintas a las de su familia de origen*» (Garrido, 1996, p. 17).

L'extraordinari retard de l'emancipació a Catalunya s'explica des de 1975 per l'enllaç de diferents conjuntures particularment negatives per a l'emancipació dels joves: així, durant el període 1976-1986 la crisi econòmica va colpejar essencialment l'ocupació juvenil, la recuperació econòmica a partir de 1996 va estar acompanyada d'un mercat immobiliari especialment negatiu per als joves,

factor agreujat pel caràcter temporal dels contractes de treball, i durant el període 1992-1997 hem assistit a una nova i aguda recessió econòmica (Garrido i Requena, 1996). A partir de 1998 assistim a una conjuntura econòmica de bonança, que coincideix amb l'entrada en el mercat de treball de les generacions relativament buides nascudes a Catalunya a partir de 1976; l'escassetat relativa de joves al mercat crea unes condicions demogràfiques favorables als recursos materials de l'emancipació dels joves (Módenes i López, 2001), les quals, combinades amb la bonança econòmica, haurien de suposar una empenta a l'emancipació dels joves.

Aquest treball es presenta en dues parts. La primera fa una descripció estadística dels canvis esdevinguts a Catalunya entre 1940 i 2000 respecte a l'escolaritat, l'entrada al mercat de treball i l'emancipació familiar dels i de les joves. El segon bloc es basa en una explotació qualitativa d'entrevistes en profunditat fetes a Barcelona i la seva àrea metropolitana a joves d'entre 15 i 30 anys.

1. ESCOLA, FEINA I EMANCIPACIÓ A CATALUNYA, 1940-2000

1.1. Fonts de les dades

S'utilitzen dues fonts de dades estadístiques. La primera és l'Enquesta Sociodemogràfica (ESD) de 1991 (INE, 1995), una enquesta retrospectiva a quasi 160.000 individus representatius de la població de més de 10 anys resident a Espanya el 1991. S'han seleccionat les persones que van residir a Catalunya en algun moment del seu curs vital, i s'han analitzat els anys en què van viure a Catalunya. Així, es mostra l'evolució de les diferents dimensions de la joventut des de l'any 1940 —el primer que la memòria col·lectiva de l'ESD dibuixa amb suficient nitidesa—, tot just acabada la Guerra Civil Espanyola del 1936-1939, fins a l'any 1990 —el darrer any sencer del qual tenim informació d'aquesta font—. Per complementar la informació fins a final de segle, s'utilitzen les mostres del segon trimestre de cada any de l'Enquesta de Població Activa, EPA (INE, 2000), per a Catalunya. D'aquesta manera, unint les dues fonts de dades, l'ESD i l'EPA, s'ha elaborat l'evolució històrica dels indicadors necessaris per analitzar la joventut catalana des de 1940 fins a 2000. En alguns casos, com veurem, es presenta una discontinuïtat en la informació; en tot moment s'ha optat per conservar aquesta disparitat.

El primer grup considerat serà del de 16-19 anys, ja que aquest és el primer recollit per l'EPA, i a partir d'aquest s'analitzaran els grups d'edat quinquennals 20-24 anys i 25-29 anys; d'aquesta manera, es delimita la joventut com l'etapa de la vida que va des dels 16 fins als 29 anys.

1.2. Educació: l'escolaritat cada cop fins més tard

El fet d'estar estudiant és una característica de ser jove; de fet, la prolongació de la joventut ha suposat paral·lelament la prolongació del període vital dedicat a la formació. Per copsar aquesta dimensió de la joventut es calcula el percentatge de joves que han estudiat entre el 1940 i el 2000 segons el sexe i el grup d'edat.

Pel que fa als homes de 16 a 19 anys, el percentatge dels que estaven estudiant ha anat augmentant progressivament durant tot el període analitzat, des d'un 15% el 1940 fins al 70% l'any 2000. Hi ha hagut dos salts quantitius en l'escolarització masculina entre els menors de 20 anys: l'any 1970 i el

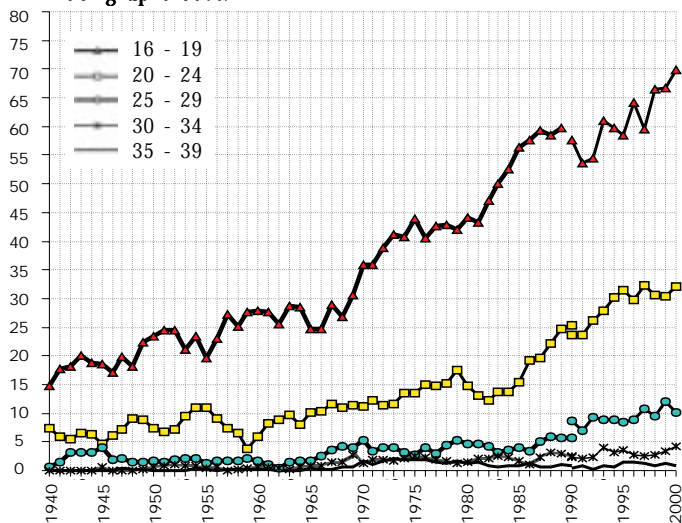

1982. Per a les dones del mateix grup d'edat, el nivell es va mantenir en un 10% entre el 1940 i el 1965, però a partir d'aleshores s'ha incrementat acceleradament, fins a assolir un 75% al final del segle xx. En definitiva, s'evidencia un increment substantiu en l'escolarització dels joves de menys de 20 anys, una tendència que sens dubte en els darrers anys encara no s'ha aturat. Amb tot, avui en dia a Catalunya hi ha un 30% d'homes i un 25% de dones de 16-19 anys que han interromput la seva formació escolar abans de complir els 20 anys. També s'observa com les dones d'aquesta edat han accedit a l'educació més tard en el continu històric, però actualment la seva presència en el sistema educatiu és més important que la dels homes.

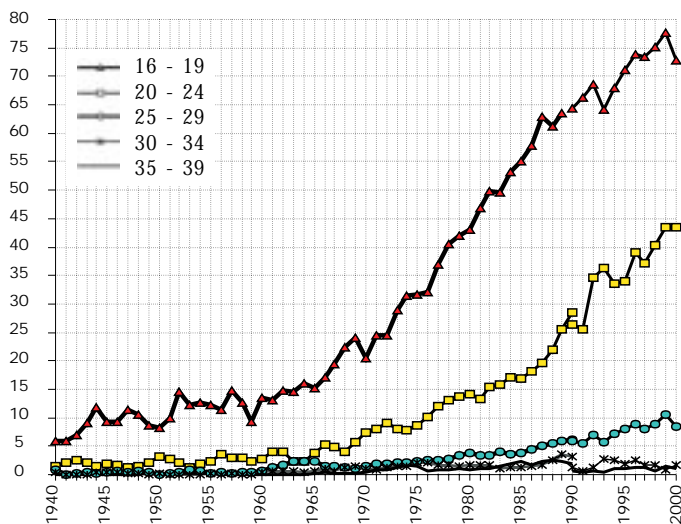
Aquesta explosió de l'escolarització la trobem en tots els grups d'edat analitzats. Així, també els joves catalans de 20 a 24 anys han incrementat d'una manera significativa l'escolarització no obligatòria, del 5% al 30% els homes i de pràcticament cap dona estudiant a aquesta edat fins al 45% que ho feien l'any 2000.

Fins i tot entre els joves de 25 a 29 anys a Catalunya hi ha hagut un increment en el percentatge d'escolaritzats al llarg dels darrers vint-i-cinc anys, cosa que ha comportat que l'any 2000 un 10% dels homes i de les dones de 25 a 29 anys residents a Catalunya continuessin estudiant. La incorporació de les dones d'aquest grup d'edat al sistema educatiu també ha tingut lloc més tard en el temps històric: així, mentre que les dones de 25 a 29 anys havien arribat a un 5% d'escolarització a la dècada dels vuitanta, els homes de la mateixa edat havien aconseguit aquest nivell a finals dels seixanta.

Gràfic 1. Població resident a Catalunya que estudia, per grups d'edat. Homes. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Gràfic 2. Població resident a Catalunya que estudia, per grups d'edat. Dones. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta Sociodemogràfica i l'Enquesta de Població Activa.

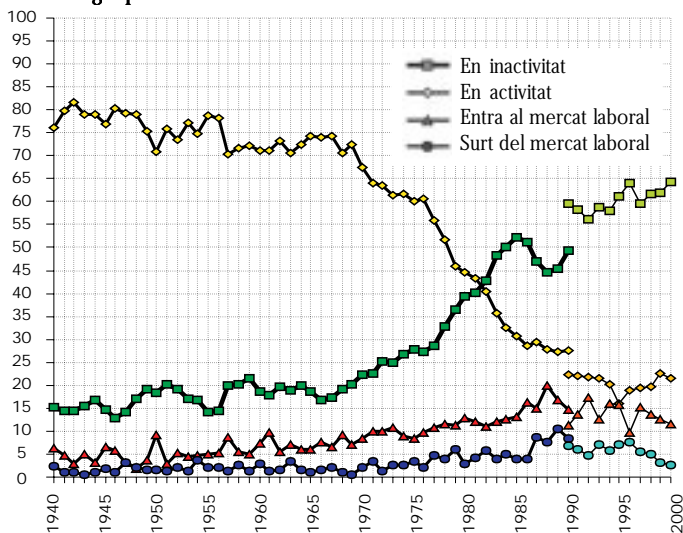
1.3. El món del treball: una entrada cada cop més tardana

Una altra dimensió del concepte d'emancipació juvenil és l'emancipació econòmica. L'indicador que millor capta aquesta dimensió és el salari que es percep, però això no es pot recollir ni amb l'Enquesta Sociodemogràfica ni amb l'Enquesta de Població Activa; per aquest motiu hi farem una aproximació mitjançant les variables relacionades amb el mercat de treball. En concret, construirem les proporcions per a cada any d'observació, des del 1940 fins al 2000, i per a cada grup d'edat i sexe de les persones que: *a)* entraven al mercat de treball, *b)* s'hi quedaven, *c)* sortien del mercat de treball i *d)* se'n mantenien fora.

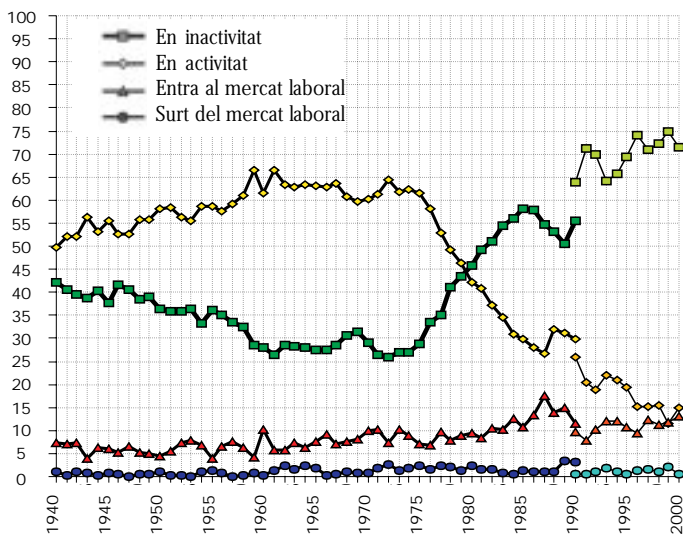
A Catalunya, el model d'activitat dels homes de 16 a 19 anys va començar a canviar radicalment i acceleradament a partir del 1969. Fins a l'any 1969, la immensa majoria dels homes d'aquesta edat —tres de cada quatre— es mantenien dins del mercat de treball i entre un 15 i un 20% estaven en inactivitat. La tendència del període va ser un descens progressiu però quasi imperceptible de la proporció d'homes actius i un augment complementari dels inactius. Però a partir de 1970, entre els homes de 16 a 19 anys el percentatge dels que continuaven actius va començar a descendir i, paral·lelament, el dels que es mantenien inactius es va començar a elevar. Aquest procés de variació constant en les pautes d'activitat per als homes de 16-19 anys no s'ha detingut fins a l'actualitat, malgrat que es poden observar algunes oscil·lacions conjunturals —gràfic 3—. Així, al final del segle xx un substancial 65% dels homes joves de 16 a 19 anys es trobava fora del mercat de treball i un relativament reduït 20% era actiu laboralment. Sens dubte, això ha suposat per als homes un manteniment de la immensa majoria dels menors de 20 anys com a joves, no només pel que fa a l'edat sinó també a la situació vital.

D'altra banda, cal situar els punts de canvi en el model d'activitat de les dones de 16 a 19 anys en l'any 1960 i en el 1975, cosa que fa que es defineixin tres períodes, corresponents respectivament a l'autarquia franquista (1940-1959), a la industrialització i urbanització (1960-1975) i a la democràcia (1976-2000). De 1940 a 1960 eren cada cop més les dones de 16 a 19 anys que estaven dins del mercat laboral, en passar d'un 50 a un 63%, i, complementàriament, eren cada cop menys les que es mantenien fora del mercat de treball: d'un 40% el 1940 a un 30% el 1960. Tot i que encara hi havia una distància considerable amb els homes de la mateixa edat, la tendència era cap a l'equiparació: les circumstàncies històriques feien cada cop més necessari que la dona jove tingués una feina remunerada. Però aquesta tendència

Gràfic 3. Situació d'activitat de la població de 16 a 19 anys. Homes. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Gràfic 4. Situació d'activitat de la població de 16 a 19 anys. Dones. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

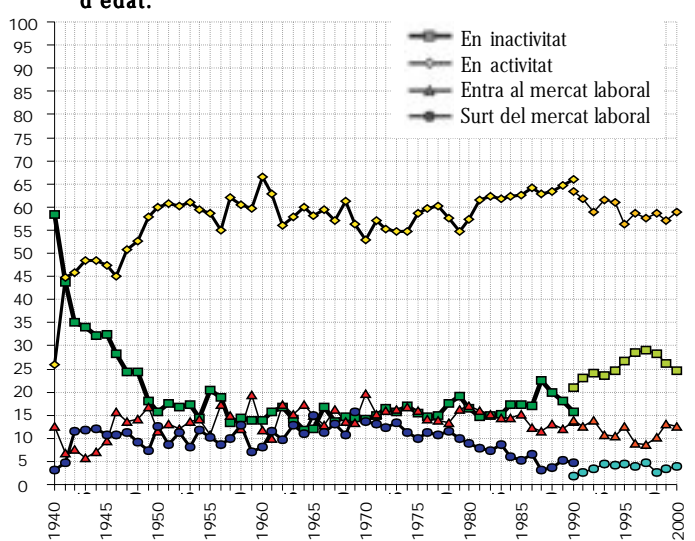
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta Sociodemogràfica i l'Enquesta de Població Activa.

es va aturar en sec en iniciar-se la dècada dels seixanta. Així, en una segona etapa, entre el 1960 i el 1975, l'escenari d'activitat de les dones de 16-19 anys es va mantenir pràcticament estable: un 60-65% estaven actives i un 25-30%, inactives. El desvetllament econòmic d'aquesta època no va repercutir en absolut en l'activitat laboral de les dones de 16 a 19 anys. Finalment, des de 1975 en endavant, la tendència va seguir un pronunciat increment en el percentatge de dones inactives de 16 a 19 anys, el qual va passar del 25% el 1975 a un extraordinari 75% l'any 2000, i un decrement paral·lel entre les que estaven actives, que van passar del 60% al 15%. L'extensió de la joventut com a etapa vital allunyada del mercat de treball encara va ser més palesa entre les dones de menys de 20 anys que entre els homes de la mateixa edat.

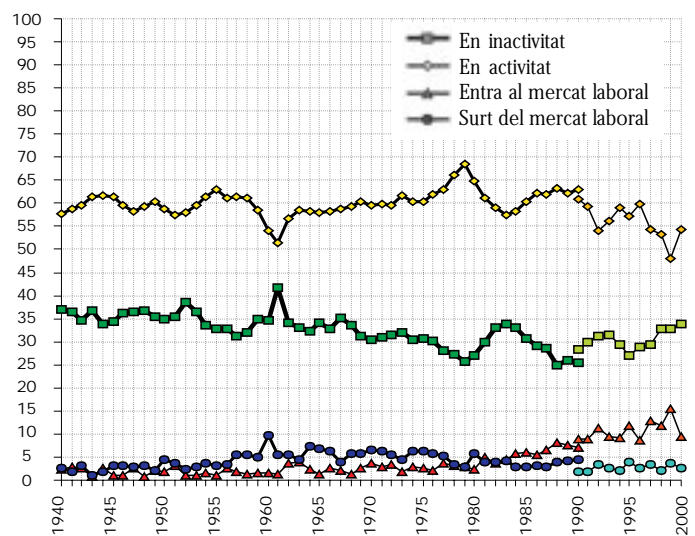
Sens dubte, a excepció del període de postguerra, la situació d'activitat més important per als homes de 20 a 24 anys ha estat formar part del mercat de treball; encara que pugui semblar contradictori, aquests joves tenien en l'activitat laboral una expressió fonamental de la seva manera de ser adults. Així, des de 1950 ençà, han estat actius un 60% dels homes catalans de 20 a 24 anys; som davant d'una constant històrica a una edat en què les constants són força extraordinàries. També ha estat força estable la proporció d'homes que entraven al mercat de treball als 20-24 anys: entre 1945 i 1985, un 15% dels joves de 20 a 24 anys havien començat a ser actius laboralment; durant les dècades de 1980 i de 1990 aquest percentatge es va establir en un 10%. És a dir, assumint que treballar fa adult, del 1950 al 2000, tres de cada quatre joves catalans de 20 a 24 anys —els que entraven o continuaven dins del mercat de treball— esdevenien per aquest fet una mica menys joves i un xic més adults. L'altra cara de la moneda, la inactivitat laboral, també es va mantenir constant per als joves de 20 a 24 anys fins a començament de la dècada de 1980: al voltant d'un 15% estaven en inactivitat i un 10% deixaven el mercat laboral —probablement per fer el servei militar obligatori—. Des d'aleshores, tanmateix, hi ha senyals que apunten que el perllongament del període de joventut social ha afectat també els 20-24 anys: per exemple, el fet que els homes es mantenen en la inactivitat cada cop en una proporció més gran —cota que va arribar a un 30% el 1997—; aquesta tendència, però, sembla que ha arribat a un punt d'inflexió en els darrers anys, tot i que podria ser una falsa alarma.

Sorprenentment constant ha estat també la situació d'activitat de les dones de 20 a 24 anys al llarg del temps, amb algunes modificacions conjunturals. La situació més habitual en aquest grup ha estat mantenir-se dins del mercat de treball: de 1940 fins a 1996, un 60% de les dones catalanes de 20 a 24 anys estaven dins del mercat laboral, percentatge que des d'aleshores sembla que

Gràfic 5. Situació d'activitat de la població de 20 a 24 anys. Homes. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Gràfic 6. Situació d'activitat de la població de 20 a 24 anys. Dones. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup

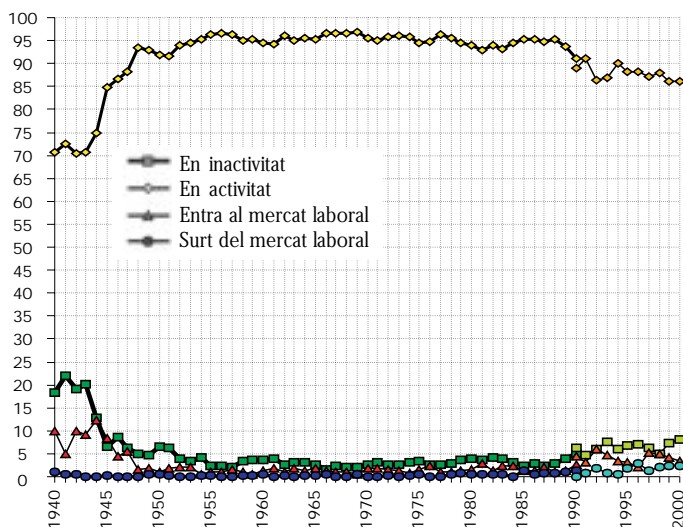
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta Sociodemogràfica i l'Enquesta de Població Activa.

tendeix a disminuir. En aquest sentit, pel que fa a la població de 20 a 24 anys podem dir que no trobem diferències significatives per gènere durant el període de temps analitzat —a excepció de la postguerra, quan molt probablement la baixada de l'ocupació en els homes la va causar una extensió extraordinària del servei militar—. D'altra banda, les proporcions de dones fora del mercat laboral s'han anat reduint molt pausadament per a les dones de 20 a 24, en concret, des d'un 35 a un 30% —l'extensió del període educatiu es presenta com l'explicació més plausible—. Finalment, un altre procés que s'observa en els darrers anys és que cada cop hi ha més dones de 20 a 24 anys que entren al mercat de treball a aquesta edat, proporcions que eren nul·les fins al 1980 i que han arribat a un 10% de la població femenina de 20 a 24 anys al final del segle xx. En conclusió, en els darrers anys s'ha constatat un escurçament del període de joventut, mitjançant un avançament de l'edat d'entrada al mercat de treball.

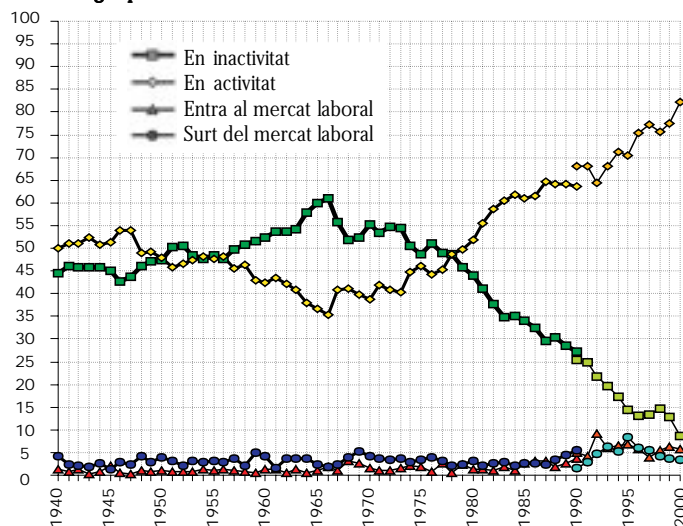
La postguerra va suposar també per als homes de 25 a 29 anys un període excepcional, ja que es partia d'unes proporcions d'homes que estaven actius anormalment reduïdes —un 70%— i d'uns percentatges dels que continuaven inactius extraordinàriament alts, del 20%. També l'entrada al mercat de treball era històricament elevada, un 10%. Sens dubte, la dècada dels quaranta va suposar un estat d'excepció continuat entre la joventut catalana: són anys molt difícils de contextualitzar. Però entre 1950 i 1988, els homes de 25 a 29 anys han presentat unes pautes d'activitat molt homogènies: un 95% d'ells es mantien en activitat i el 5% restant estaven en inactivitat. Si considerem l'activitat laboral una dimensió del món adult, fins a la darrera dècada del segle la pràctica totalitat dels homes catalans de 25 a 29 anys ja havien deixat enrere la joventut en aquest aspecte. Però, en el cas dels homes de 25 a 29 anys, la dècada de 1990 ha suposat un canvi progressiu en el model, en el sentit de disminuir pausadament les proporcions dels que estaven actius, fins a assolir un 85% l'any 2000, i d'augmentar paral·lelament totes les altres proporcions: cap a un 10% les dels que estaven inactius i cap al 5% tant les proporcions dels que entraven com les dels que sortien del mercat de treball. En conseqüència, en aquest grup d'edat es percep una extensió lenta però continuada del període de joventut, fet que no s'ha percebut en l'anterior grup d'edat —com si estiguéssim tractant de joves diferents.

Per a les dones de 25 a 29 anys la postguerra estigué associada a una pauta en què el fet d'estar activa era la situació de la meitat de la població femenina, un substantiu 45% es mantenia en inactivitat i el 5% restant sortia del mercat de treball a aquesta edat. Per a les dones de 25 a 29 anys el model d'activitat es va començar a modificar al final de la dècada de 1940, en el sentit de potenciar cada cop més que les dones es mantinguessin fora del mercat de

Gràfic 7. Situació d'activitat de la població de 25 a 29 anys. Homes. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Gràfic 8. Situació d'activitat de la població de 25 a 29 anys. Dones. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta Sociodemogràfica i l'Enquesta de Població Activa.

treball, de manera que a meitat dels anys seixanta les tornes havien canviat clarament: aleshores, un important 60% estava inactiva i un reduït 35% es mantenia dins el mercat de treball; la pressió per augmentar la proporció de dones de 25 a 29 anys que estaven fora del mercat de treball era incisiva i accelerada. Però l'any 1967 suposà l'inici d'una revolució silenciosa en el model d'activitat de les dones de 25 a 29 anys, el qual ha anat progressant i reforçant-se fins a l'actualitat. L'activitat femenina va anar augmentant primer d'una manera tímida —fins a un 40% l'any 1974 i fins a un 45% l'any 1979— mentre la inactivitat disminuïa complementàriament i pausadament, fins al 55% el 1974 i fins al 50% el 1979. Més endavant, a partir de la dècada de 1980, les dones catalanes de 25 a 29 anys van donar un tomb radical a la seva relació amb el mercat de treball: mantenir-s'hi era cada cop més habitual, de manera que l'any 2000 un 80% de les dones entre 25 i 29 anys estaven actives. En paral·lel, estar fora del mercat de treball era una situació cada cop més testimonial, de manera que l'any 2000 només un 10% de les dones de 25 a 29 anys estaven en aquesta situació.

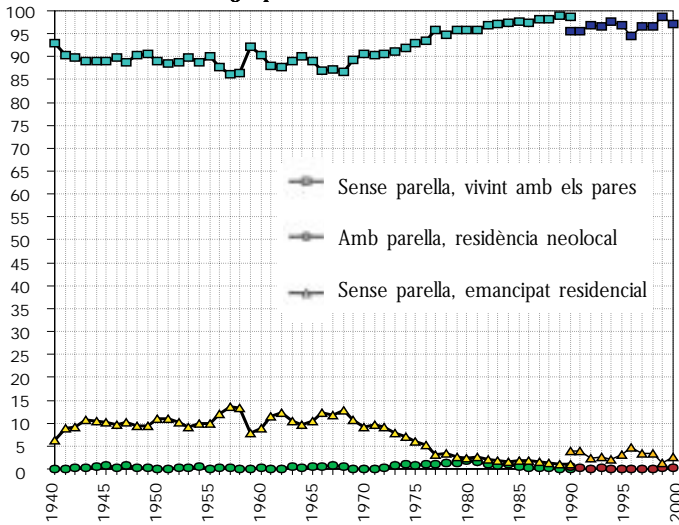
1.4. L'emancipació familiar

Entre els joves catalans de 16 a 19 anys ser solters i viure a casa els pares sempre ha estat d'allò més normal, tot i que darrerament s'ha convertit en una forma de convivència pràcticament sense alternativa. Així, entre 1940 i 1972, en aquest grup d'edat un 90% dels joves vivia amb els seus pares —el percentatge entre les dones era un xic més baix—, i el 10% restant vivien en una llar independent, sols o en grups d'amics; a més, als 16-19 anys les dones estaven casades i havien format una nova llar en un 3% dels casos.

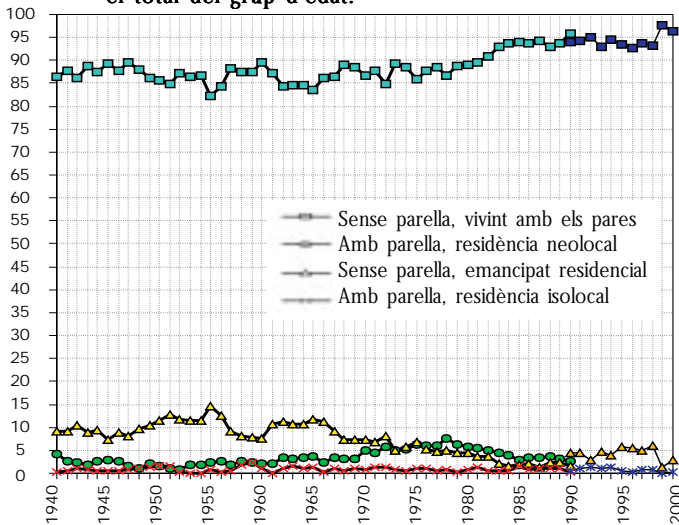
A principis de la dècada de 1970 aquesta pauta en la convivència dels joves catalans de 16 a 19 anys, fins aleshores estable, va començar a canviar lentament però d'una manera progressiva. Entre els homes, això va suposar un model en què tots, als 16-19 anys, eren solters i estaven convivint amb els seus pares. Per a les dones, el percentatge de les solteres que vivien a casa dels pares es va mantenir en quasi un 90% fins a 1982, moment en què va començar a augmentar, de manera que en dos anys va créixer cinc punts percentuals: entre 1984 i l'any 2000, un 95% de les dones de 16 a 19 anys eren solteres i vivien amb els seus pares. Per a elles, sí que hi havia altres formes de convivència, però eren utilitzades cada cop menys: així, viure sense parella i sense pares era la situació del 7% de les dones de 16 a 19 anys fins a la segona meitat de la dècada dels vuitanta, i la convivència en parella en una llar independent es va anar incrementant de 1971 a 1978, fins a assolir un 8% el 1978 —punt de màxima nupcialitat entre les més joves; vegeu Miret, 1997—, percentatge que va caure fins a tornar al 3% a partir de 1985.

La situació més habitual entre els homes de 20 a 24 anys ha estat també la de viure amb els pares com a fills solters. Així, des de 1940 fins a 1960, un 75% dels homes de 20 a 24 anys vivien amb els seus pares —si més no, amb un d'ells—: podem considerar que aquest va ser el nivell de dependència dels homes d'aquest grup d'edat durant els vint anys que seguiren l'acabament de la Guerra Civil. La tendència des de 1960 fins a 1978 va ser la disminució del nombre relatiu de població masculina de 20-24 anys que era soltera i vivia amb els pares, de manera que el 1978 aquest valor era deu punts percentuals més baix que l'any 1960 —un 65%—; és a dir, durant el període 1960-1978 es va observar un clar augment dels nivells d'emancipació juvenil per als homes de 20 a 24 anys. Però la dependència familiar amb relació a la situació de convivència es va incrementar acceleradament durant els anys vuitanta i noranta, fins a arribar a un 95% l'any 2000, un valor inaudit per als homes de 20 a 24 anys, si més no durant el període analitzat. En definitiva, l'any 2000, només un 5% no era solter i vivia amb els seus pares.

Gràfic 9. Població de 16 a 19 anys que conviu amb els pares i/o la parella. Homes. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

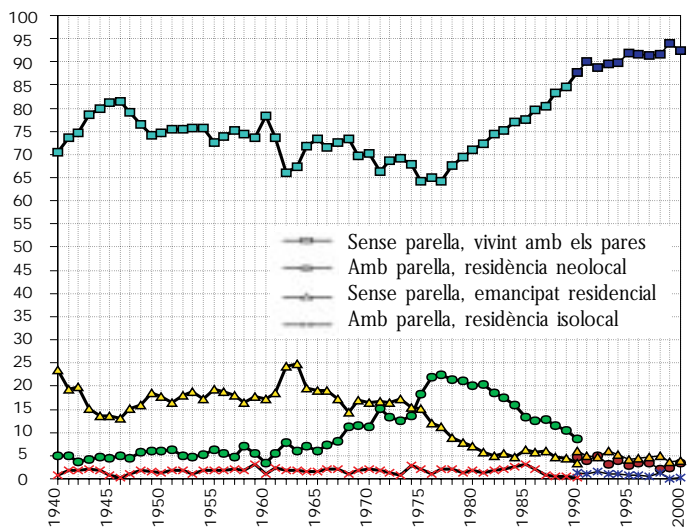

Gràfic 10. Població de 16 a 19 anys que conviu amb els pares i/o la parella. Dones. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

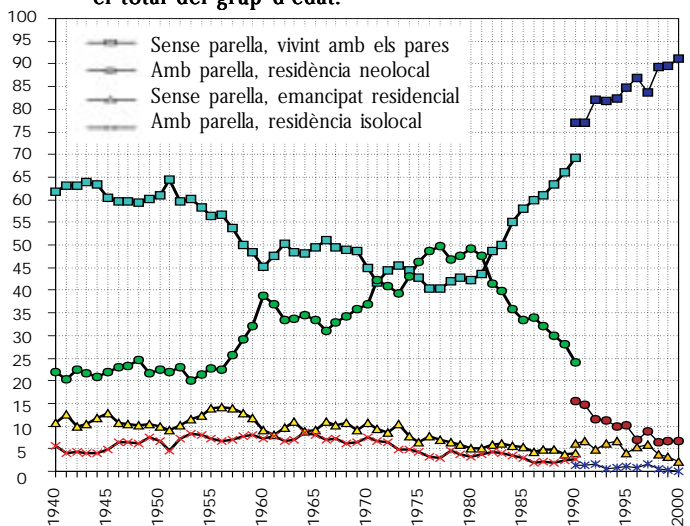

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta Sociodemogràfica i l'Enquesta de Població Activa.

Gràfic 11. Població de 20 a 24 anys que conviu amb els pares i/o la parella. Homes. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Gràfic 12. Població de 20 a 24 anys que conviu amb els pares i/o la parella. Dones. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta Sociodemogràfica i l'Enquesta de Població Activa.

D'altra banda, durant el període 1940-1972, entre un 15 i un 20% dels homes de 20 a 24 anys estaven vivint sols o amb grups de companys, percentatge que a partir de 1974 va caure fins arribar al 5%, nivell en què es va mantenir des de 1981 fins al 2000. Paral·lelament, conviure en parella en una llar independent va ser el tipus de nucli familiar d'un 5% dels joves de 20 a 24 anys entre 1940 i 1965. A partir del 1965, els homes casats i amb casa van augmentar la seva presència d'una manera accelerada, fins a assolir un 22% els anys 1976 i 1977, un autèntic rècord històric. Els anys vuitanta han estat testimonis de la cada cop menys importància que té conviure amb la parella, convivència que a finals de segle només implica un 3% d'homes de 20 a 24 anys.

L'evolució de la situació de convivència de les dones d'aquest mateix grup d'edat té un *tempo* històric diferent del dels homes. De 1940 fins a 1953, conviuen en situació de dependència familiar i residencial un 60% de les dones de 20 a 24 anys; el 40% restant estava emancipada. La forma més habitual d'emancipació era el matrimoni amb pauta de residència *neolocal*—és a dir, constituint una nova llar separada de la dels pares—, que durant aquest període va seguir entre un 20 i un 25% de la població catalana femenina de 20 a 24 anys. Les seguien, per ordre d'importància, les dones que havien deixat de viure amb els seus pares, però no havien format una parella (10%) i, finalment, les que havien format una parella amb pauta de residència *isolocal* (5%).

De 1953 fins a 1960 per a les dones de 20 a 24 anys tingué lloc una etapa històrica de transició en la situació de convivència, amb un fort descens de la dependència—les solteres que vivien amb els seus pares van passar del 60 al 50%— i un increment paral·lel de l'emancipació residencial mitjançant el matrimoni, que va passar del 22 a quasi un 40%; també es va incrementar l'emancipació residencial no unida a la formació de parella, que en aquest període va créixer del 10 al 15%.

La dècada de 1960 va suposar una estabilització de les pautes referents a la situació familiar de les dones de 20 a 24 anys: un 50% eren solteres i vivien amb els pares, un 35% havien format una parella i una llar independent de la paterna, un 10% s'havien emancipat residencialment sense formar parella i poc més del 5% havien constituït una parella sense deixar de viure amb els pares.

La dècada següent, la de 1970, va enregistrar una disminució de deu punts percentuals de la dependència familiar i residencial de les joves catalanes de 20 a 24 anys, ja que les solteres que vivien amb els seus pares van baixar fins a un 40%. Aquest període va implicar un triomf de la pauta d'emancipació a

través de formació de la parella amb pauta de residència *neolocal*, ja que va augmentar espectacularment fins a suposar un 50% del total de casos. En el mateix període les altres pautes es van mantenir o van disminuir lleugerament: les dones de 20 a 24 anys que havien deixat de viure amb els pares sense formar una parella eren al voltant del 5%, i les que constituïen una parella però vivien amb els pares continuaven suposant el 5% de la població femenina de 20 a 24 anys.

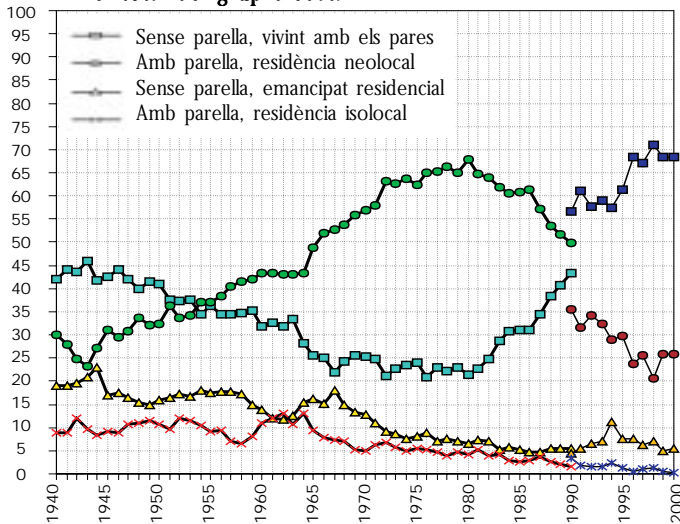
Per a les dones d'aquesta edat, de 1982 en endavant la tendència ha estat incrementar, acceleradament i sense interrupció fins avui en dia, la dependència del nucli patern, de manera que l'any 2000 un 90% de les catalanes de 20 a 24 anys eren solteres i vivien amb els seus pares, una proporció trenta punts percentuals superior a l'assolida durant els anys quaranta. Així, en observar l'emancipació a través de la formació de parella, veiem que va passar del 50% el 1980 a poc més del 5% el 2000. A més, durant les darreres dues dècades del segle XX, el percentatge de dones de 20 a 24 anys que vivien sense parella fora de casa els pares es va mantenir força estable, en un 5%, i la formació de famílies extenses o multinuclears va esdevenir una pauta pràcticament inexistent.

L'evolució dels nivells d'emancipació per als homes de 25 a 29 anys va tenir dues fites molt ben delimitades en el temps, a saber, l'any 1965 —que no va suposar un canvi de sentit sinó només un canvi en el pendent de la tendència— i l'any 1980. De 1940 a 1965, cada any era més improbable que als 25-29 anys un jove encara visqués com a solter a casa dels pares —la proporció va caure del 45 al 35%—, i cada cop era més probable que hagués deixat de viure amb els seus pares i hagués constituït una parella —aquest percentatge va augmentar del 30 al 45%—. A més, de 1940 a 1965, un 15% dels homes de 25 a 29 anys estaven emancipats residencialment sense viure en parella, i un 10% vivien en parella i també amb els pares.

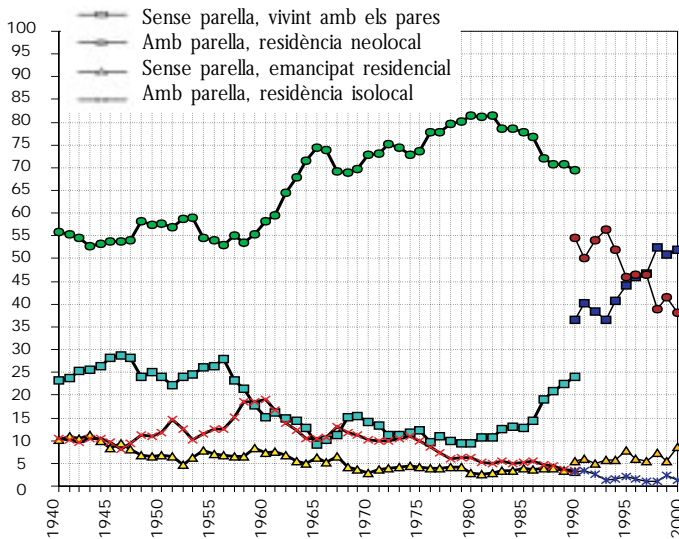
A partir de 1965 aquests canvis es van accelerar, de manera que el 1980 eren solters i vivien amb els pares un històricament reduït 25% dels homes de 25 a 29 anys, i un 65% havien format una parella i havien deixat de viure amb ells. D'altra banda, tant els que havien deixat de viure amb els pares sense formar una família pròpia com els que havien format una parella i continuaven residint amb els progenitors suposaven un 5% del total.

Però la tendència va canviar l'any 1980, i a partir d'aquest any l'emancipació dels joves de 25 a 29 anys va anar sent cada cop més baixa, fins al punt que la proporció dels solters que vivien amb els seus pares va passar del 25% del 1980 al 70% de l'any 2000; els que vivien en parella en una llar independent

Gràfic 13. Població de 25 a 29 anys que conviu amb els pares i/o la parella. Homes. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Gràfic 14. Població de 25 a 29 anys que conviu amb els pares i/o la parella. Dones. Catalunya, 1940-2000. Percentatge sobre el total del grup d'edat.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta Sociodemogràfica i l'Enquesta de Població Activa.

van passar del 65% al 25% en el mateix espai de temps. A més, de 1985 al 2000 l'emancipació residencial sense formar una família continuava sent la situació d'un 5% dels joves catalans de 25 a 29 anys, i en la segona meitat de la dècada de 1990 la residència *isolocal* dins el panorama català pràcticament havia desaparegut per als homes d'aquesta edat —com per a les dones.

Amb l'excepció dels darrers tres anys del segle xx, la situació majoritària de les dones catalanes de 25 a 29 anys ha estat conviure amb la seva parella en una llar independent de la dels seus pares. Així, entre 1940 i 1959, un 55% de les dones d'aquesta edat es trobaven en aquesta situació de convivència. Complementàriament, un 25% eren solteres i vivien amb els seus pares, i el 20% restant estava dividit entre les que s'havien emancipat residencialment sense formar parella i les que s'havien casat però continuaven residint amb els pares.

L'evolució del model de convivència femení per al grup d'edat de 25 a 29 anys ha mostrat des de 1960 fins a 1990 una tendència cíclica, amb un punt d'inflexió entre fases l'any 1980. Així, la situació familiar de les dones catalanes de 25 a 29 anys va anar canviant ràpidament des de 1960 fins a 1980, en el sentit que cada cop era més probable estar convivint amb la parella, percentatge que va arribar a un 80% el 1980, i cada cop era menys probable ser soltera i viure a casa dels pares —un 10% del total l'any 1980—. Les altres situacions de convivència es mantenien estables en intensitat o tenien petites variacions conjunturals: entre 1960 i 1980, un 5% de les dones estaven emancipades residencialment sense haver format parella i la residència *isolocal* es movia al voltant del 10%.

La tendència va canviar el 1980 i ha continuat en el mateix sentit fins a l'actualitat: ser soltera i viure amb els pares ha estat cada cop més probable, i ha arribat a constituir la situació familiar de la meitat de les dones catalanes de 25 a 29 anys; per contra, estar emancipada i viure amb la parella és la situació d'un 40%. Un 5% de les dones d'aquest grup d'edat s'ha emancipat sense viure en parella i un 2% mantenen la pauta de residència *isolocal*.

2. L'EMANCIPACIÓ JUVENIL: UNA PERSPECTIVA QUALITATIVA

2.1. Metodologia

L'entrevista en profunditat pot ser definida com una tècnica per obtenir informació mitjançant una conversa professional amb una persona en la qual l'individu transmet oralment a qui l'entrevista la seva definició personal de la situació estudiada (Ruiz i Ispizua, 1989). El procediment dels informants a entrevistar té un disseny flexible: es comença amb una idea general de les persones a entrevistar i es canvia al llarg de la investigació. El nombre de casos no té gaire importància: el que importa és el potencial de cada cas. El procés s'atura quan una entrevista addicional no produeix nova informació significativa.

Un cop s'ha transcrit tota l'entrevista, se'n fa la codificació teòrica, reduint el text original, ja sigui parafrasejant-lo, resumint-lo o categoritzant-lo; dit d'una altra manera, es reconstrueix l'estructura del text. En la codificació teòrica, codificar representa les operacions que fem mitjançant les quals les dades són dividides, conceptualitzades i tornades a reunir d'una manera nova. És el procés mitjançant el qual les teories es construeixen des de les dades. Els procediments de codificació que s'han utilitzat suposen segmentar el text en paraules o frases curtes i a continuació agrupar-les en matèries rellevants per a la investigació; l'objectiu és dividir el text afegint i desenvolupant categories i posant-les en ordre (Flick, 1998).

2.2. Els i les protagonistes de la història

CARME. Viure entre dues llars, feines inestables: un dilatat procés d'emancipació.

La Carme té 24 anys. És diplomada universitària i actualment estudia una llicenciatura. Viu a cavall entre la casa dels seus pares —a Barcelona— i la casa del seu company —als afores de Barcelona, ben comunicada amb la ciutat per transport públic—. Quan busca feina —com és el cas en el moment de l'entrevista— resideix a casa dels seus pares els dies laborables i passa els caps de setmana amb el seu company. La raó exposada és que a casa dels seus pares està més ben situada —a prop dels llocs de treball factibles— i disposa d'una sèrie de serveis imprescindibles per a la recerca de feina —com connexió a la xarxa d'Internet, per exemple—. Considera la inestabilitat laboral la causa per la qual no ha aconseguit una plena emancipació: només troba feines inestables i esporàdiques. La suma dels períodes en què ha estat contractada li ha permès

cobrar el subsidi d'atur. Durant un temps va estar buscant un pis per comprar-lo i anar-se'n a viure amb el seu company i informant-se sobre les ajudes públiques per fer-ho, però el projecte no va reeixir.

JORDI. *Llançar-se a la piscina o fer les coses a mesura van sortint.*

En Jordi té 24 anys i ha cursat educació secundària. Pràcticament autodidacte, actualment estudia una enginyeria superior. Des de fa quatre mesos, viu amb la seva parella —una noia de Barcelona— a l'Eixample; és l'única relació de parella que ha tingut. El seu pare i la seva mare són andalusos, es van conèixer a Catalunya i s'hi van casar; des d'aleshores regenten una botiga. En Jordi és el més petit dels tres fills del matrimoni. Durant el servei militar va estar la majoria del temps embarcat en un submarí; només va tornar a casa tres vegades. Va anar a la *mili* conscient que podia lliurar-se'n perfectament fent-se objector, però li va tocar un destí *interessant* i se n'hi va anar. En tornar de la *mili* —d'això farà quatre o cinc anys— va començar a treballar com a encarregat d'una botiga i més endavant com a professor d'informàtica. La seva feina actual la va trobar buscant a Internet: treballa quaranta hores setmanals com a tècnic informàtic d'una important companyia telefònica. Durant un mes va estar anant i tornant cada dia de Barcelona a casa dels pares. Quan uns companys de feina li van oferir una habitació al seu pis compartit, ho va acceptar i va començar a viure en aquesta ciutat. Durant aquest període residia a Barcelona de dilluns a divendres i tornava a casa dels pares per passar el cap de setmana i portar-los tota la roba bruta. Dinava en restaurants prop de la feina i el sopar se'l feia a casa seva —on cuinava només per a ell mateix—. Un dia, passejant prop de casa, va veure l'anunci d'un pis que es llogava i va pujar a preguntar; les condicions li van semblar bé i va oferir a la seva companya la possibilitat d'anar-se'n a viure amb ell a Barcelona: ella va acceptar i va demanar el trasllat de feina a aquesta ciutat, cosa que li van concedir.

BEGONYA. *Tens la casa, busca feina.*

La Begonya té 28 anys i és diplomada universitària. Combina la feina amb l'estudi d'una llicenciatura. El fet de cursar estudis universitaris la va portar a deixar de viure amb els seus pares per fer-ho en una residència d'estudiants.

Només era a Barcelona de dilluns a divendres, i els caps de setmana tornava amb els seus pares. Va estar dos anys en aquesta situació, i al final es va mudar a un pis que tenia el seu avi a Barcelona, compartit amb altres familiars i estudiants; tanmateix, continuava amb el mateix sistema de quedar-se només entre setmana. Però amb aquesta transició va passar de l'estat en què «l'hi feien tot» a haver-s'ho de fer «tot ella»: aprendre a conviure, fer-se el menjar, fer

arreglar les coses que deixen de funcionar correctament... Quan tenia 25 anys van marxar els familiars i les estudiantes amb qui residia i va començar a viure sola durant dos anys. Actualment fa un any i mig que viu amb el seu company en el mateix pis del seu avi. De tota manera, tant abans com ara, la casa dels seus pares sempre serà la «bombolleta on no li pot passar res».

La recerca de feina li ha suposat la transició més angoixant en el procés d'emancipació: al principi, treballava a l'estiu i feia servir el que guanyava per a les seves despeses, però en acabar la carrera va aparèixer sobtadament la necessitat de buscar feina i guanyar-se la vida. Tenia 21 anys. Ho descriu dient que «et cau el món al damunt», un etern període de set mesos en el qual no estava definit res, un punt de tall que acaba amb una vida «inconscient i despreocupada», d'aleshores en endavant el món laboral serà el que més desassossec li portarà: de fet, la rutina i desmotivació de la feina —fa tres anys que hi treballa— és l'única cosa que li agradaria que canviés en un futur proper.

VERÒNICA. *Roda el món i torna al Born.*

La Verònica és diplomada universitària i acaba d'iniciar una llicenciatura. Actualment està aturada després d'un període d'ocupació continuada de cinc anys. Té 29 anys i des dels 25 viu sola en un pis de propietat a Barcelona. No és la primera vegada que deixa de viure amb els pares, ja que va estar quasi dos anys a Anglaterra vivint en habitacions de lloguer en cases compartides i combinant dues feines que tot just li donaven per anar tirant; van ser temps d'aprenentatge en l'emancipació. De tornada d'Anglaterra, va viure amb els pares fins que va trobar una casa que li va agradar, la qual es va comprar amb l'ajut que li van donar els pares per pagar l'entrada —cap ajut públic: era un habitatge massa car segons els cànons de la Generalitat—. Quasi immediatament va començar a treballar en una empresa on «els sous eren tirant a bonets», cosa que li va permetre una folgada independència econòmica, de manera que gastava en despeses domèstiques —inclosa la hipoteca— aproximadament la meitat del seu sou. Creu que la «protecció de la família» obre les portes a tot allò que es vulgui fer, malgrat que percep una forta insatisfacció pel fet de no ser consultada: els pares ho fan tot per la filla, però sense la filla. No hi ha límit a allò que la família està disposada a donar, però establint també unes regles estrictes de comportament i molt poques vies de comunicació: això provoca un xoc entre pares i fills que es manifesta en forma de rebel·lia per part de la filla i de mala consciència per part dels pares.

MERCÈ. *"Me'n vaig de casa a viure amb un company, no és la meva parella, ah! i he deixat la feina".*

La Mercè, 23 anys, viu en una casa compartida amb una altra persona. Té una educació secundària —formació professional—, estudia una llicenciatura universitària i fins fa ben poc treballava; ara està a l'atur. Els pares li havien cedit un pis sota del seu, on vivia en una certa «llibertat vigilada»: ells consideraven que tenien tot el dret a dictar unes normes bàsiques de conducta —consistents, bàsicament, en el fet de no poder convidar a dormir gent del sexe oposat— i que podien aparèixer sense avisar en el moment que ho desitgessin. Acaba de sortir de casa dels pares en un rampell, sense pensar-ho dues vegades, davant de l'oferiment d'un company —que no és la seva parella— de llogar un pis plegats. En certa manera, ha passat d'una situació d'una forta dependència a una d'una gran autonomia responsable, ja que mentre que abans ni contribuïa per a res financerament a casa ni ajudava en absolut en les tasques domèstiques —els seus pares assumien que totes dues coses eren funció seva—, ara tot són responsabilitats en tots els sentits; fins i tot ha rebut queixes del seu company de pis perquè no manté els nivells mínims exigits segons ell en la neteja d'una casa. També en un rampell va deixar la feina després de tres anys, poc abans d'anar-se'n de casa, ja que no era feliç; ara rep la prestació per desocupació. Quan s'introdueixen conceptes com el d'autonomia o el d'independència i es pregunta pel seu significat en l'aspecte personal, la Mercè arrufa el nas, apuja les celles i fa un posat de sorpresa; ella no es considera emancipada ni emocionalment!

MARIA. *El camí de la vocació.*

La Maria, 22 anys, no viu amb els pares des dels 14, tot i que des d'aleshores viu en una casa que aquests tenen a Barcelona. Ha cursat estudis superiors de dansa i està acabant una llicenciatura universitària. Sempre ha depès econòmicament dels seus pares. Els pares de la Maria mai no han posat cap obstacle perquè ella se n'anés a viure fora de casa. De fet, no va ser una “sortida absoluta”, sinó un llarg procés d'anar-se'n que encara no ha acabat. Tot plegat va estar íntimament relacionat amb els estudis, que no es podien dur a terme al seu poble. Al principi, els pares volien imposar unes mínimes normes de comportament per delimitar «com s'havien de fer les coses»; era comprensible —assenyala l'entrevistada—, ja que ella només tenia catorze anys. En aquells temps, la Maria tornava a casa dels pares cada divendres per passar el cap de setmana. Progressivament, aquest marc normatiu va esdevenir més i més lax i va anar espaïant les visites. Als divuit anys només anava a casa dels pares de tant en tant i la seva llibertat d'acció era absoluta. Tanmateix, ha continuat dependent-ne econòmicament fins al dia d'avui. Tot just aquest any té previst acabar els estudis de llicenciatura i quasi segur trobar una feina estable relacionada amb la seva vocació, cosa que li permetrà tenir independència

econòmica. A curt termini, però, no es planteja canvis de residència, sinó que, de moment, vol continuar vivint com fins ara: a casa dels seus pares però sense els seus pares malgrat que vol contribuir en les despeses domèstiques —aigua, llum, etcètera—. No té gaire pensada la formació de la parella; el seu xicot viu sol en una altra casa —la seva relació és clarament una LAT, *living apart together*, “estar junts vivint separats” —, i en tot cas se n’aniria a viure amb ell, però temps al temps...

JOSÉ. *Tot està per fer i tot és possible.*

En José té 17 anys i viu a casa dels seus pares. Tot just aquest any decidirà si continua estudiant i què estudia —si és que continua—. D’acord amb això prendrà altres opcions vitals, com la feina o l’emancipació. En altres contrades, als 17 anys un jove potser ja s’ha plantejat tot el que està relacionat amb la seva emancipació, però aquí el cas no és aquest, i en José n’és un exemple. És el personatge més jove que s’ha entrevistat. Malgrat el seu esperit independent i el desig de viure sol —segons les seves paraules—, té ben clar que a la seva edat tothom viu amb els pares, encara. El seu futur immediat el decidirà en funció de si es dirigeix cap a la universitat —a la qual dedicaria quatre o cinc anys de la seva vida— o als cicles formatius —amb dos anys en tindria prou—. Tot està doncs per decidir segons com vagin els propers anys i segons la carrera educativa, encara que el seu desig és combinar feina i estudis.

ALÍCIA. *Continuar estudiant, buscar una feina millor, tenir fills.*

L’Àlicia, 27 anys, té una carrera universitària i n’està estudiant una altra —treballa i estudia— i viu amb la seva parella. Vivia amb la seva mare —separada del seu pare— fins que fa dos anys va llogar un pis amb el seu company i se’n va anar a viure amb ell. Aquesta llar està a deu minuts caminant d’on resideix la seva mare; es truquen per telèfon cada dia i es veuen un cop a la setmana. L’Àlicia va començar a treballar als 22 anys; mentre va viure amb la seva mare, tot el que guanyava era per a assumptes propis; fos quina fos la quantitat, eren uns diners que dedicava fonamentalment al seu *hobby* principal: viatjar. Des de la seva primera ocupació ha anat saltant de feina en feina, quasi sense solució de continuïtat: unes les ha buscat, altres les hi han ofert. Els seus plans immediats són incrementar la seva formació, trobar una feina que li permeti aplicar els coneixements adquirits i, molt important, tenir fills. Hi ha un cert sentiment de sana enveja davant dels processos d’emancipació de coneguts i amics d’altres països: el seu ancoratge cultural, les condicions econòmiques i la inexistència d’ajuts públics a què s’ha enfrontat l’han portat per un camí en l’emancipació que probablement hauria estat molt més interessant —segons la

seva opinió— si en lloc de Barcelona hagués nascut i viscut en un lloc com Holanda, Anglaterra o els Estats Units.

MERCEDES. *Emancipació jove amb fases diferenciades.*

La Mercedes té 26 anys, és llicenciada i continua estudiant a la universitat. Els seus pares es van divorciar quan era petita i va passar a residir només amb la seva mare. La seva vida ha suposat una emancipació primerenca en tots els aspectes: va començar a treballar als 14 anys i mai no ha deixat de fer-ho, se'n va anar a viure amb una companya quan tenia 19 anys i amb 20 es va comprar un pis per anar-se'n a viure sola —situació en la qual va passar tres anys i mig—. Des de fa un any i mig viu amb el seu company. Considera que la seva pauta d'emancipació ha estat totalment diferent de la de les persones del seu voltant i el fet que el seu context social li demani explicacions constantment per aquesta diferència li resulta molt molest. Tot i que el camí ha estat un procés llarg, una fita que considera molt important és quan als 23 anys finalment va deixar de prestar tanta atenció com abans a les opinions dels altres.

3.3 Parlen els i les nostres joves: històries d'emancipacions

“Mentre visquis sota el meu sostre, faràs el que digui”.

Lestructura jeràrquica de la família s'ha suavitzat molt, com assenyalen diversos estudis (Alberdi, 1999). Però hi ha «unes certes normes que s'han de complir, i bé, aquí és on notaven les normes més marcades, i més... realment, que estaven estipulades» (Mercè). Malgrat això, no cal fer-les explícites tret que s'amenaci de trencar-les. Per exemple:

“On sí que hi havia una mica de problema era quan venien nois a casa (...). Els nois no podien quedar-se a dormir. Les noies sí, els nois no. Saps, vull dir, coses d'aquestes”. (Mercè)

“No era tant una negociació, sinó que saps que s'ha de fer així”. (Alicia)

“Es tracta d'una «rutina molt ben apresada» (Maria), que amaga... unes obligacions més morals que no pas reals (...). I de fet, de mica en mica em sento més autònoma, en principi, malgrat viure al pis de Barcelona... Hi havia molta pressió dels meus pares. Al tornar de fer certes coses... de com fer-les, de... molt seguir el seu patró, no?, que hem viscut a casa. I de mica en mica...” (Maria)

“Tot molt lògic, tot raonat, tot justificat i... Sí, haver-ho de justificar tot davant seu. Per exemple... de mica en mica sí que... bé: «Em ve de gust fer això...» «Per què?», «Doncs em ve de gust». No cal que sigui lògic? perquè ja tenim integrada l'autocensura o l'autocrítica o ja som més autònoms?» (Mercè)

“Doncs això, que vull dir que no tinc unes obligacions com allà [a casa la seva mare], de saber que la molestaven certes coses i que s'havien de fer perquè era casa seva, de fet. I, doncs... aquí no [a casa seva]. Jo em marco el meu horari: i si un dia em vull aixecar més tard el dissabte m'aixeco més tard i sé que no hi haurà tants problemes... més llibertat. (...) Mmm... Això és casa meva, i casa ma mare és casa meva, però principalment és casa ma mare, i hi ha les seves regles i les seves maneres de fer, i aquí hi ha les meves. (...) No, sí, clar... tenia independència i diners, però... estava limitada al punt que quan jo arribava a casa no tenia tota la llibertat que volia... No era casa meva.” (Alicia)

“El que a mi em feia més mal, em molestava, era que ho havia de fer quan a ella li venia de gust.” (Mercedes)

Tanmateix, en l'actualitat, l'única obligació “real” que apareix d'una manera recurrent en les entrevistes és la d'avisar si es pensa arribar tard a la nit.

— PREGUNTA. I podies fer...?

— RESPOSTA. El que volgués. L'única cosa trucar, això sí: si havia d'arribar més tard de certa hora o no venir a dormir, havia de trucar ni que fos a les tres del matí i dir-ho. Això sí. (Alicia)

“En horaris, mentre avisés no hi havia cap problema. Tot i això havia d'avisar, eh?, com si tingués disset anys: «Mama, no vinc a sopar.» (Mercè)

Aquesta necessitat d'haver-ho de justificar tot és un altre punt desagradable de viure amb els pares:

“Home, és que si havia de passar mitja hora donant explicacions de per què sortia ja no em sortia a compte sortir a les dotze de la nit a fer un passeig, saps? Vull dir que ja entres en una inèrcia d'apàtic total.” (Mercè)

Tot i que sembla que són poc nombrosos, entre els i les nostres joves encara hi ha models en què les normes paternes, imposades segurament amb tota la bona voluntat del món, ofeguen. Però, en general, els i les joves estan «encantats i encantades» (Begonya) amb casa seva —casa dels pares—. L'«encanteri» esdevé un important factor d'endarreriment de l'emancipació. Problemes, quins problemes? Conflict, quin conflict? També és veritat, tot sigui dit, que

“La memòria fa oblidar el que és negatiu.” (Begonya)

“Viure a casa els pares és la situació ideal: t'ho donen tot fet i no et demanen res a canvi! En general, s'està molt bé a casa els pares, on es fa allò que es vol i ningú no et demana explicacions: ara [un cop emancipada] m'adono que no tenia cap tipus d'obligació.” (Mercè)

“[De casa els pares], de desagradar-me potser res, t'ho donaven tot fet. (Jordi).”

Una part important d'aquest sentiment d'absoluta llibertat amaga la pràcticament nul·la col·laboració dels joves, tant en l'aspecte financer com en allò relatiu a les tasques domèstiques.

“El que és més positiu és que et cuiden molt més, vull dir que: «Aii No tinc ganes de fer això», i t'ho fan. Vull dir: és la mama, no? T'ajuda molt més amb les coses de casa, perquè et dóna molt més suport per a, doncs això, per fer-te el llit, i si has de netejar no sé què i no pots, doncs ja t'ho fa ella. I clar, el suport econòmic, perquè jo allà no participava amb diners, ella pagava tot el menjar i tot això, i això es nota; en canvi, en independitzar-te, doncs ho has de pagar tu.” (Alicia)

La resposta més habitual quan es demana si es dóna alguna cosa als pares o s'ajuda d'alguna manera en les feines de casa és un no rotund.

“Però el que em van deixar molt clar és que *«tú aquí no pagas nada, no, no, porque tu padre tiene un buen trabajo, no nos hace falta de nada, por lo tanto, todo lo que ganas para tí»*. En això sí que s'ha de dir que chapeau, no?” (Verònica)

En tot cas, a casa més que feines es fan «feinetes», i si es col·labora econòmicament en alguna cosa és sovint com a ajuda familiar al negoci dels pares. Normalment, si es guanya alguna cosa és per a les despeses corrents del jove. Hi ha poques excepcions, i quasi sempre es tracta d'una aportació monetària «a discreció» del jove.

— PREGUNTA. I pel que fa a les tasques domèstiques i d'economia domèstica, a casa teva, a casa dels teus pares, ajudes, quin tipus d'ajuda fas?

— RESPOSTA. Sí, bé, faig... Doncs rentar els plats, el lit, anar a comprar, i el que faig molt sovint és... els meus pares tenen una botiga, doncs fer factures i coses d'aquestes que hagin de fer, o a l'ordinador o a mà. (Carme)

En tots dos aspectes, quasi sempre es tracta «d'ajudar», mai de «compartir» despeses o feines de casa. Naturalment, sempre hi ha excepcions a la regla general:

“Sí, això no m'agradava gens. Jo tenia unes feines i ella en tenia unes altres.” (Mercedes)

Una de les característiques dels joves que viuen a casa dels seus pares és l'alta densitat del lloc on es viu i la necessitat de compartir l'espai disponible, inclòs, en la majoria dels casos, el dormitori.

“Teníem una habitació per a tots tres. Era una habitació, era molt gran, i compartíem l'habitació: hi havia tres llits, armari, cadascú la seva taula i dormíem els tres a la mateixa cambra. Primer se'n va anar un germà, i vam quedar dos, compartíem l'habitació tots dos, i després vaig quedar jo sol, i era tota l'habitació per a mi sol; la tenia muntada com jo volia.” (Jordi)

Fins i tot en el cas de tenir un espai «propi», ja que es té una habitació o espai particular, els pares sovint no es consideren amb l'obligació de respectar la seva inviolabilitat.

— PREGUNTA. Ja m'has explicat que tenies com un pis a baix que et van deixar... Aquest pis era el teu territori? No baixaven per res? Com funcionava?

— RESPOSTA. Home, en teoria era el meu territori, però tothom es

torejava que fos el meu territori. Quan necessitaven baixar, baixaven; quan la meua mare arribava a casa a la nit, trucava a la porta i baixava directament sense encomanar-se a Déu, vull dir, que no era el meu territori perquè si per exemple no puc portar la gent que jo vull quan jo vull, ja es veu que per descomptat no és exactament el meu territori, és un territori cedit i paguen ells; per tant, en certa manera, la sombra del poder paterno està presente. (Mercè)

El diccionari de l'Enciclopèdia Catalana defineix l'emancipació com un estat civil intermedi entre la minoria i la majoria d'edat. En l'actualitat, a Catalunya la majoria d'edat són els 18 anys, però en el nostre cas estem parlant no de la majoria d'edat legal sinó de la majoria d'edat social. És difícil definir per als nostres entrevistats aquest "estat civil intermedi", tot i que té alguna cosa a veure amb l'aprenentatge de viure en llibertat:

"Vaig sentir una gran llibertat." (Verònica)

"Bé, va ser molt progressiu i era això, un sentiment més de llibertat, perquè és això, no?" (Carme)

El procés d'emancipació té una data de caducitat en el moment en què un mateix es considera adult, tanmateix, es corre el perill de prolongar l'aventura de l'emancipació fins on sigui possible, en no tenir «prou valentia» per afrontar l'estatus d'adult.

"De moment, sóc massa gandula per ser totalment independent i autònoma." (Mercè)

De fet, el procés d'emancipació no sempre s'esdevé sobtadament després d'un ritus de pas curt i específic; també és habitual que es prolongui al llarg del temps fins i tot més del que es pensava al començament. La minoria i la majoria d'edat socials comporten respectivament un estat de dependència dels pares i un estat d'autonomia respecte a aquests; l'emancipació seria l'estat intermedi entre la dependència i l'autonomia. La joventut és doncs un procés de maduració, fer-se adult, la qual cosa condueix d'una manera natural a l'autonomia personal. Cal treballar-s'ho.

“Fer-te responsable, fer-te responsable de les teves coses, per mi això és ser adult.” (Maria)

Hi ha diversos conceptes per expressar aquest procés, ja sia com a «camí iniciàtic», «aprenentatge», «neteja» (Verònica), com a fase de creixement personal, passar de la inconsciència a la consciència de les coses...

“A L. només va ser com la neteja i sempre tenies el referent de casa els pares, saps? Eres lluny, però tenies el referent de casa els pares i et costava desvincular-te'n. I L. sí que era independència, però era com un aprenentatge, saps? Un camí iniciàtic cap a la independència.” (Verònica)

“La joventut és com una situació d'espera per aconseguir una plaça d'adult.” (Gil Calvo, 1985).

“Com a concepte d'adult que és ser responsable de les teves feines, de les responsabilitats, valgui la redundància, doncs sí, oi?” (Maria)

La independència plena suposa autonomia emocional:

“Hi ha una dependència emocional, encara que... *Me estoy dejando, sabes? Lo estoy dejando*” (Mercè)

“Perquè abans no era conscient, ara sóc més conscient.” (Begonya)

“Si no aconsegeixes aquesta autonomia emocional pots ser adult, però ets un «adult incomplet»”.

“No, jo crec que... Un món adult és una manera de ser, també. Jo em considero molt responsable i he madurat molt i amb comparació amb gent que conec, doncs crec que estic... he crescut més que ells, perquè ells tampoc han viscut la meua experiència, però no em considero adulta-adulta, vull dir, sí que em considero una persona adulta, però encara em considero jove: suposo que quan m'apropi més cap als trenta i tants ja em consideraré més adulta. [Riu.]” (Alicia)

En el procés d'emancipació encara s'està en una situació de «llibertat vigilada», en una «bombolleta», protegit del món adult. Cal fer el pas definitiu:

“Home, jo tenia moltes ganes de ser independent, de ser realment independent.” (Mercè)

“Diguéssim que ja es notava que jo necessitava fer la meva, no?” (Alicia)

“Cal aprendre a viure d'una altra manera amb els que t'envolten: Que si se't trenca jo què sé què... doncs t'has d'espavilar tu a arreglar-ho, no t'ho arreglaran tons pares... Has de fer tu el menjar... O sigui, t'has d'organitzar... i a més a més, has d'aprendre a viure amb altra gent, que això a vegades també és difícil, la convivència aquesta...” (Begonya)

En contrast, la situació anterior suposa inconsciència i despreocupació: no t'assabentes de res d'allò que s'esdevé en el món adult, a l'altra banda del mirall. De fet, ser adult significa «ser més tu o començar a ser jo», ja que de la llibertat juvenil en què tens poques possibilitats d'opció passes a ampliar el teu ventall de possibilitats, que, malgrat que no és infinit, és molt més gran. Aquí resideix una gran paradoxa del concepte de ser adult: la consciència d'identitat augmenta paral·lelament a l'ofec provocat per les responsabilitats implícites de ser adult.

El fet de “tenir l'edat” pot no ser el factor que aparegui com a determinant de l'emancipació, tot i que sempre arriba el moment de fer-ho.

“Home, jo crec que és el factor edat comparat amb la gent de la teva edat. És clar, acabes els estudis i pots fer un altre estudi o el que sigui, però comences a treballar i arriba un moment que veus que la gent ja s'independitza, doncs mira: aquest està amb la parella, aquest està sol i no sé que, i té els seus mitjans per fer el que vulgui i clar, vull dir, als vint-i-sis anys la gent ja ho nota, que has de marxar...” (Alicia)

Sigui com sigui, arriba un moment a la vida en què es necessita “prendre l'aire”:

“No, no, el meu camí em deia: «Verònica, investiga, explora, experimenta, busca, busca»”. (Verònica)

“Com una aventura, perquè era tot molt nou i divertit.” (Mercedes)

Un dels aspectes que conformen el procés d'emancipació és la recerca de feina: cal dedicar els esforços necessaris a trobar una feina prou estable i que respongui mínimament a les expectatives. La independència és «aquella situació en què una persona es fa càrrec de si mateixa, però no emocionalment, sinó econòmicament» (Mercedes). Aquest procés apareix repetidament com el que provoca més «atabalament» en el procés d'emancipació. Un no es considera autònom d'una manera plena fins que no ha acabat aquesta travessia. El procés d'emancipació es caracteritza per la recerca d'un espai independent del de la família de procedència i d'uns mitjans que permetin l'autonomia econòmica; aquest últim és el punt que provoca més ansietat entre els joves entrevistats. La realitat t'afirma o et recorda que el procés d'emancipació no s'acaba fins que no s'aconsegueix una autonomia econòmica estable. Si pots anar a viure sense els pares abans d'aconseguir l'autonomia en aquest sentit, estàs immers en l'emancipació, però no ets independent: viure en un habitatge independent dels pares és una condició necessària però no suficient per estar definitivament emancipat.

De fet, la raó fonamental dels joves que viuen amb els seus pares com a causa de no haver-se pogut emancipar és la manca d'independència financera:

“En l'economia hi va haver... És clar, jo, quan vivia amb ma mare no, en general no era capaç de subsistir per mi mateixa, necessitava l'ajuda econòmica de la meva mare.” (Alicia)

Es tracta de «deixar de ser un mantingut», malgrat tots els aspectes negatius que provoca el rotlló de treballar:

— PREGUNTA. Què significa per tu ser independent, ser autònoma?

— RESPOSTA. Bé, jo... Em sento independent des que vaig començar a viure sola. I des que cobro jo els meus diners, i els he de gastar jo, diguem... En tot: l'aigua... bé, pagar jo totes les meves despeses, i tots els meus vicis i capricis... I començar a viure sola, i llavors t'adones que... bé, que...

— PREGUNTA. Sola, sense els altres?

— RESPOSTA. Sense els altres estudiants. I sobretot quan cobres el teu primer sou, i llavors ja passes a no dependre dels teus pares en res, més que en sentiments. Però... això. I clar, la independència és poder fer una mica el que a tu et sembla. (Begonya)

En aquesta inserció al món dels adults alguns joves s'adonen que la feina no dóna la felicitat i que, fins i tot, pot tenir l'efecte contrari. En definitiva, en sentit ampli, cal «treure's les castanyes del foc, buscar-se la vida» (Verònica), en un sentit ampli, relatiu a tot tipus de responsabilitats, tant en l'aspecte productiu de guanyar-se la vida com en l'aspecte reproductiu de «proveir de serveis la llar on vius».

Un cop acabada aquesta sovint angoixosa recerca de feina, cal començar la recerca d'habitatge, que serà més o menys traumàtica depenent del grau de solvència econòmica que es tingui. «Me'n vaig de casa». En català el concepte d'anar-se'n de casa té connotacions negatives de trencament amb el món familiar.

“No, no... però per mi perdre els meus pares és molt fort.” (Begonya)

“No, perquè les altres circumstàncies no m'ajudaven gaire. No tenia tampoc... En principi no em veia capaç de marxar sola, perquè no em veia capaç de viure sola i perquè no em veia capaç de fer la ruptura aquesta tota sola. O sigui, si m'he vist capaç de trencar amb els meus pares i anar-me'n en un altre pis és perquè me n'anava amb una altra persona, i en certa manera hi havia una força que m'empenyia cap al pis nou. Si no, el xantatge emocional m'hauria fet tornar a casa els meus pares. No sé quina era la pregunta... [Riu.]” (Mercè)

De tota manera, l'espai propi i independent és fonamental, per a unes persones això suposa fins i tot desitjar viure soles:

“Jo necessitava viure sola, jo ja m'havia passat dos anys compartint casa a L., i sí, va anar bé, però sempre el rotllo de: «Ah, pues tu hoy no has limpiado esto», «Pues ara, oye, viene éste a las cuatro de la mañana...» Jo, jo havia d'estar sola, és que a més valoro molt la intimitat.” (Verònica)

“És ara quan dic que és casa meva. Tot i que no és meva, que és de lloguer, m'entens? Però és casa meva: l'he pintat jo, l'he moblat jo, jo hi visc, allà, també.” (Jordi)

— PREGUNTA. *¿Cómo, en qué momento te verías tú como perfectamente autónomo, como absolutamente autónomo?*

— RESPOSTA [espera un moment i bufà] *Ahh, pues... A ver.*

— PREGUNTA. *¿Qué necesitarías, qué factores?*

— RESPOSTA. *Una casa para mí solo, sin nadie, sin amigo, sin novia y sin nadie, teniendo un trabajo y viviendo a mi rollo, teniendo amistades pero poco, pocas amistades, viviendo yo solo.* (José)

L'avantatge fonamental de l'autonomia residencial quan aquesta està tot just inaugurada és la relaxació o fins i tot la desaparició de les normes establertes —explícitament o implícita— pels pares. «Fer el que et dóna la gana», deixar de «donar raons» per allò que fas, viure al teu aire, viure «al teu rotllo». També pot ser que certs aspectes abans considerats negatius es presentin ara amb uns altres ulls.

També en la recerca d'habitatge tenim solucions intermèdies que s'emmarquen en un extens procés d'emancipació, com per exemple viure en una residència d'estudiants.

“Perquè... quan vaig venir aquí a estudiar, jo no coneixia ningú d'aquí Barcelona. Bé, no sabia ni què era anar a viure en un pis d'estudiants, no sabia res. Llavors, bé, la possibilitat de la residència ja em va semblar bé, perquè així coneixeria gent, no... Mmm, se suposava que el canvi no era tan brusc, passar de viure amb els teus pares a viure en un pis d'estudiants. I bé, mira, així també, et feien el menjar a la residència, i així coneixies altra gent, d'altres llocs.” (Begonya)

Així, en molts casos el fet d'anar-se'n a estudiar coincideix amb deixar de viure d'una manera continuada amb els pares, tot i que aquest pas no es considera una independència sinó també una emancipació «en curs». De fet, en aquest sentit hi ha models d'allò més diferents, de manera que la recerca d'una casa per viure presenta una gran variabilitat en les entrevistes. Fins i tot són nombrosos també els exemples de joves que tenen un habitatge cedit pels seus familiars —a Catalunya, un 15%, segons Trilla, 2000—. Tampoc no és rar trobar-se persones que ja tenen un habitatge en el moment de la formació de la parella, motiu pel qual la formació d'una llar és del tipus «vine a viure amb mi».

— PREGUNTA. Dius que ara fa un any i mig que vius amb el teu company al mateix habitatge. Això què, com va... Per què us poseu a viure junts i com va funcionar.

— RESPOSTA. Perquè jo, bé, jo estava sola i aquest pis és del meu avi, llavors ell també vivia sol... però pagava un lloguer.... I bé, quan comences a

sortir amb... o quan estàs sortint amb algú... Dificilment hi ha algun dia que no estiguis amb aquell algú, bé, i com que ens veiem molt sovint, al final vam dir: «Bé, quina ximpleria que tu estiguis allà pagant un lloguer en un pis tu sol, i jo visqui aquí i ens veiem cada tarda, ens veiem cada dia...». Llavors vam dir: «Bé, doncs vine allà perquè igualment... Igualment tenim ganes de fer-ho», i bé, doncs apa. (Begonya)

És una concepció general dels joves catalans que la situació d'autonomia residencial no acaba de ser completa fins que no estàs vivint sol o sola o vivint en parella:

— PREGUNTA. I el concepte d'adult, de persona adulta... Tu et consideres una persona adulta? RESPOSTA. [Riu] No, no.

— PREGUNTA. Per què, per què no?

— RESPOSTA. No ho sé. Suposo que quan ets més petit veus una persona de 24 o 25 anys com una persona adulta, però quan arribes a aquesta edat penses que els adults són els de 30 o 35 anys.

— PREGUNTA. Per què, què és el que tenen els de 30 o 35 anys?

— RESPOSTA. No ho sé. Bé, suposo que és el model aquest que, no ho sé, a partir dels 30 ja viuen en parella o estan casats, comencen a plantejar-se tenir fills, tenen, no ho sé, més obligacions...

— PREGUNTA. O sigui, que ser adult se centra en el fet de la família, de constituir una família, una parella.

— RESPOSTA. Sí, potser sí, o no ho sé, més estabilitat econòmica, més no ho sé... Més estabilitat en molts sentits. (Carme)

Fins i tot es pot anar més enllà i, a llarg termini, definir la llar com el lloc on es desenvoluparà un projecte reproductiu, de manera que el procés d'emancipació es veu com el moment de canvi des de la família d'origen a la família de procreació.

“Vejam, a veure, jo malgrat que tinc casa meva ara, no la visc plenament com casa meva, eh! Vull dir: sé que és una fase temporal i que és un pis

temporal, o sigui, no m'hi veig gens criant els meus fills en aquell pis, saps?"
(Mercè)

Si el camí elegit per a l'emancipació no respon a aquesta tipologia es pot produir un conflicte, ja que els models d'autonomia dels progenitors i dels fills o filles no coincideixen, i de vegades no coincideixen gens.

CONCLUSIONS

Com hem canviat els joves en els darrers cinquanta anys de la història de Catalunya! No ha estat, però, un procés lineal, sinó que en alguns aspectes s'ha canviat de direcció en moltes ocasions.

Un procés que no s'ha aturat al llarg dels cinquanta anys analitzats ha estat el substancial increment de l'escolarització. Les dones han accedit a l'educació significativament més tard en el temps històric que els homes, però en l'actualitat l'escolarització femenina és superior a la masculina. Cal remarcar, tanmateix, que a Catalunya encara hi ha una proporció molt important de joves que només estan escolaritzats el període vital imprescindible legalment.

L'entrada al mercat laboral, en general, s'ha fet cada cop més tard. Així, fins a 1970, mentre que tres de cada quatre homes i una de cada deu dones eren dins del mercat de treball als 16-19 anys, aquestes cotes han anat disminuint, i l'any 2000 només un de cada cinc joves eren actius dins d'aquest grup d'edat. S'observa també que allò que era habitual per als de 16-19 anys abans de 1970 ho és a partir d'aquesta data per als de 20-24 anys; el retard en el moment vital de treballar és clau per entendre aquesta dimensió de la joventut catalana. Potser els 25-29 anys ja es considera una edat més que suficient perquè un jove estigui inserit en el mercat de treball. De fet, fins a 1990 la pràctica totalitat dels homes eren laboralment actius a aquesta edat. Però fins i tot aquesta constant històrica ha sofert una sotragada en els darrers anys del segle XX, i cada cop és més habitual trobar a Catalunya un home jove de 25-29 anys fora del mercat de treball, fins al punt que l'any 2000 només treballava el 85% dels joves d'aquesta edat.

Tot i que encara s'està molt lluny d'aconseguir la igualtat en l'activitat laboral d'homes i dones, el camí recorregut en aquests darrers seixanta anys d'història catalana descrita aquí ha estat molt important; malgrat que, sens dubte, s'hauria pogut anar molt més de presa. De fet, el model de divisió sexual en el món laboral va néixer i va viure el seu clímax durant els anys cinquanta i seixanta del segle XX, en ple franquisme. En contrast, la proporció de dones actives als 25-29 anys no ha parat d'augmentar des de 1967 ençà, fins a arribar l'any 2000 a un 80%.

No hi ha un model "tradicional" en les pautes de convivència dels joves catalans: la pauta d'emancipació jove i intensa que va viure el zenit al final dels anys setanta havia començat a gestar-se quinze o a tot estirar vint anys abans. Així, ja començada la dècada dels seixanta, ens trobem que comença a baixar

acceleradament el nombre de joves amb vint-i-força anys que encara són solters i viuen a casa els pares i augmenta paral·lelament el dels que viuen casats i amb casa pròpia. La tendència però s'invertirà, de manera que al llarg dels anys vuitanta i noranta s'experimentarà el procés contrari: cada cop més joves solters viuen a casa els pares amb vint-i-molts anys, i se supera amb escreix el nivell de dependència residencial que hi havia abans durant les dècades dels quaranta i cinquanta.

A l'interior de les llars hi ha molts canvis entre els pares i els fills —fins i tot si els comparem amb els observats a meitat de la dècada dels vuitanta: vegeu Alabart et al., 1988a i 1988b—. L'estructura d'autoritat dins de la llar s'ha relaxat molt, certament. En general, l'única cosa que demanen els pares és saber on són els fills que viuen amb ells a altes hores de la nit o, si més no, si no pensen passar per casa per a menjar o a dormir. A això cal afegir que la col·laboració econòmica i en les tasques domèstiques es dona molt esporàdicament; és habitual que ni s'aportin diners a casa ni s'ajudi res en les feines de la llar: és normal, cadascú té el seu paper assignat i el paper de fill és el paper de fill.

Avui en dia, sens dubte, el procés d'emancipació és molt més llarg que el model que van seguir els pares; d'alguna manera, podem dir que aquest extens camí és pròpiament el que coneixem per joventut. Deixar d'estar enganxat a la família —a poc a poc, sense canvis bruscos—, responsabilitzar-se de les teves coses, organitzar-te tu mateix la teva vida... En general, es tracta de passar de la inconsciència i despreocupació juvenil a la consciència i els maldecaps propis del món adult. I, evidentment, l'autonomia financera és un punt clau del procés: cal deixar de ser un mantingut.

Un dels efectes de la intenció actual del mercat de l'habitatge és l'endarreriment de l'emancipació. Tot i que la densitat del lloc on resideix amb la família sigui alta, l'alternativa de deixar de viure amb els pares amb els recursos de què es disposa és sempre pitjor. Només quan l'habitatge amb unes mínimes condicions és assequible és possible plantejar-se el fet d'anar-se'n de casa —renoi, quin concepte!—. La independència residencial és un pas clau en l'emancipació: només quan tens casa pròpia i la sents com a tal podem donar el procés per acabat. No valen les solucions intermèdies com els pisos o les residències d'estudiants, tot i que ajuden molt a “practicar” per al moment en què es pot deixar la joventut definitivament enrere. En general, “la tradició” pesa molt en aquest sentit: una casa pròpia és el lloc on vius amb la teva parella i on penses criar els teus fills!

BIBLIOGRAFIA

Alabart, A.; Cabré, N.; Domingo, A.; Fabré, A., i Stolcke, V. (1988a). *La cohabitación en España; un estudio en Madrid y Barcelona*. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, Serie *Estudios y Encuestas*, n. 8.

Alabart, A.; Cabré, N.; Domingo, A.; Fabré, A., i Stolcke, V. (1988b). «Els rols en el matrimoni i la cohabitació: un estudi en l'àrea de Barcelona», a *Papers*, núm. 30, p. 158-193.

Alberdi, I. (1999). *La nueva familia española*, Madrid, Taurus, Pensamiento.

Feixa, C. (1988). *De jóvenes, bandas y tribus*, Barcelona, Ariel.

Gallard, O. (1998). «La jeunesse, une nouvelle étape de la vie», a *La nueva condición juvenil y las políticas de juventud*, a "Actas del congreso celebrado en Barcelona en noviembre de 1998", Barcelona, Diputació de Barcelona, p. 214-224.

Garrido, L., i Requena, M. (1996). *La emancipación de los jóvenes en España*, Madrid, Injuve.

Garrido, L. (1996). «El empleo de los jóvenes», a Garrido, L., i Requena, M. (eds.). *La emancipación de los jóvenes en España*, Madrid, Instituto de la Juventud, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Gil Calvo, E. (1985). *Los depredadores audiovisuales. Juventud urbana y cultura de masas*, Madrid, Tecnos.

Gil Calvo, E. (2001). *Nacidos para cambiar. Cómo construimos nuestras biografías*, Madrid, Taurus, Pensamiento.

Miret, P. (1997). «Nuptiality patterns in Spain in the eighties», a *Genus*, 53/3-4, p. 185-198.

Módenes, J. A., i López Colás, J. (2001). *Els joves catalans en el 2011: els canvis que vénen*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Secretaria General de Joventut, Col·lecció Estudis, núm. 4.

Trilla, C., i Institut DEP (2000). *Els joves catalans i l'habitatge*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Secretaria General de Joventut.

Observatori Català de la joventut
Altres títols publicats en aquesta col·lecció

---

1. Joves entre dos segles *Francesc-Marc Àlvaro*. 1998
2. Nous objectius per a l'educació -Informe Delors. *Enric Masllorens*. 1998
3. Enquesta a la joventut de Catalunya. *Gabise, SA*. 1999
4. Joves i participació a Catalunya. *Fundació Ferrer i Guàrdia*. 1999
5. 20 anys de participació democràtica. 20è aniversari del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. *CNJC*. 1999
6. Estudi del comportament dels joves estudiants de Barcelona. *Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat*. 1999
7. La violència com a recurs i com a discurs. *Manuel Delgado*. 1999
8. Els joves catalans en el 2011. Els canvis que vénen. *Centre d'Estudis Demogràfics*. 2000
9. Els joves catalans i l'habitatge. *Carme Trilla, Institut DEP*. 2000
10. L'entorn quotidià dels adolescents amb malalties cròniques. *Joan Carles Surís, Russell Viner, Robert W. Blum*. 2000
11. Treball, valors i canvi. Les ruptures en la precarietat. *Daniel Ortiz i Iván Miró*. 2001
12. Generació @. La joventut al segle XXI. *Carles Feixa*. 2001
13. Jugar treballant, treballar jugant: les identitats juvenils i el debat sobre ocupació i ociositat. *Robert G. Hollands*. 2001
14. Els contextos canviants de la joventut al segle XXI. *Andy Furlong i Fred Cartmel*. 2001

15. Migracions internacionals i població jove de nacionalitat estrangera a Catalunya. *Centre d'Estudis Demogràfics*. 2001
16. De les oportunitats desiguals a la manca igualitària d'oportunitats. Les dimensions de gènere del canvi social i la joventut a Europa. *Lynne Chisholm*. 2001
17. Els tècnics en la política de joventut de l'Administració pública catalana. *Pere Soler (coord.), Albert Bayot, Anna Planas i Josep Vila*. 2002
18. Joventut, okupació i polítiques públiques a Catalunya. *Equip de recerca: Robert González, Marc Martí, Lluç Peláez, Oriol Barranco, David Brunet. Coordinació de l'estudi: Ricard Gomà*. 2003
19. Enquesta als joves de Catalunya 2002 — Avançament de resultats —. *Joaquim Casal, Maribel García, Rafael Merino i Miguel Quesada. Grup de Recerca Educació i Treball (UAB)*. 2003
20. La immigració i el treball intercultural a les entitats d'educació en el lleure de Catalunya. *Diego Herrera, Bernat Albaigès i Mercè Garet*. 2003
21. Cultura juvenil i gènere. *Roger Martínez Sanmartí*. 2003
22. El territori i la mobilitat migratòria dels joves a Catalunya. *Juan Antonio Mòdenes Cabrerizo, Joaquín Recaño Valverde*. 2003
23. Els joves catalans i l'habitatge, 1999-2003. *Institut DEP. Carme Trilla*. 2003
24. Crisi del treball i emergència de noves formes de subjectivitat laboral en els joves. *Bernat Albaigès (dir.), Vicente Sisto, José Romàn*. 2004